

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561
วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรม อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อธิศา ปานคง¹, เพ็ญญา ปาละปิ่น²

^{1,2}แขนงวิชาการจัดการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณประโยชน์ของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรม (2) ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 ราย โดยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบเข้ากับแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า คุณประโยชน์สำคัญของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ ป้องกันดินไม่ให้เสื่อมสภาพไปโดยเร็ว ช่วยฟื้นฟูดิน อนุรักษ์ดินและรักษาธาตุอาหารในดินให้สมดุล ช่วยหลีกเลี่ยงการระบาดของโรคและแมลง อีกทั้งให้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจคือทำให้ผลผลิตไม่ล้นตลาด และช่วยลดการใช้น้ำในฤดูแล้ง เช่น ปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในฤดูแล้ง และปลูกพืชที่ต้องการน้ำมากในฤดูฝน เป็นต้น สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ สภาพปัญหาดินเค็มน้ำเค็มในพื้นที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้หลากหลายชนิดพันธุ์ สภาพปัญหาน้ำแล้งฝนแล้งเป็นอุปสรรคทำให้ขาดแคลนน้ำที่จะนำมาใช้ในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดระยะเวลาของการเพาะปลูก การขาดแคลนทุนทรัพย์และขาดแคลนกำลังคน

คำสำคัญ: อุปสรรค, การปลูกพืชหมุนเวียน, อำเภอบ้านดุง

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561
วันที่ 15 กันยายน 2561
ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Factors causing Obstacles of Rotary Crop Growing in the Agricultural areas of Umphur Baan Dung, Udonrthani Province

Atisa Pankong¹, Pennapa Palapin

^{1,2}The Social Development Management Branch of the Department of Social Sciences
The Faculty of Humanities and Social Sciences in Suan Sunandha Rajabhat University

ABSTRACT

This study had the objectives to (1) study the advantage of the rotary crop growing in the agricultural areas (2) study the factors which would cause the obstacles in the rotary crop growing in the agricultural areas in Umphur Baan Dung, Udonrthani province. The sampling group used in this study was the 20 cultivators in the areas of Tambol Baan Dung, Umphur Baan Dung, Udonrthani province chosen by the specific sampling random. The data was collected by interviewing. Then the data was analyzed by the document theory and the related research papers. From the result of the study, it was found that the essential advantage of the rotary crop growing in the agricultural areas were: to protect the fast soil degradation, to help the soil recovery, to conserve the soil and maintain the balance of nutrients in the soil and to avoid the outbreak of disease and insects. For the advantage on the aspect of economics, it was found that the product would not overflow the market and it would reduce the water assumption in the dry season such as the growing of crops that need less water in the dry season and the growing of crops that need more water in the rainy season, etc. For the factors which caused obstacles in the rotary crop growing in the agricultural areas of Umphur Baan Dung, Udonrthani province were the state of alkaline soil in the areas which caused the cultivators not able to grow variety of rotary crops, the state of drought which caused the lack of water to be used throughout the period of rotary crop growing, the lack of capital and the lack of manpower.

Keywords : obstacle, the rotary crop growing, Umphur Baan Dung

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561

วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมมาช้านาน เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตมรสุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือเกี่ยวข้องมาโดยตลอด แม้ว่าจะพยายามพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังคงพึ่งพาอาศัยเกษตรกรรมอยู่เช่นเดียวกับประเทศที่ได้พัฒนาไปแล้วทั้งหลายวิวัฒนาการและพัฒนาการเกษตรของไทยได้เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และตามกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกมาตามลำดับ (วรทัศน์ วัชรวิสี, 2533: 148)

โดยการประกอบอาชีพทางการเกษตรในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้าน คือ การทำนาที่มีการทำทุกภาคแต่ภาคกลางมีการทำนามากที่สุด เนื่องจากมีพื้นที่ทำนามากที่สุดของประเทศ การทำสวนยางพารา พืชผักในภาคใต้และจังหวัดจันทบุรีตลอดจนชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของอ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีการปลูกสวนปาล์มน้ำมัน การทำสวนผลไม้ เช่น เงาะทุเรียน มังคุด ลำไย ส้ม สับปะรด แตงโม กัลยารัตน มะม่วง ละคร พุทรา อุ่น น้อยหน่า ฝรั่ง การทำพืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย ปอ ฝ้าย มันฝรั่ง มะพร้าว มันสำปะหลัง ยาสูบ พริกไทย ตาล ถั่วต่าง ๆ การเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร โค กระบือ เป็ด ไก่ ห่าน ไหม ช้าง ม้า ลา ล่อ (วรทัศน์ วัชรวิสี, 2533 : 152)

ทั้งนี้หากกล่าวถึงการทำการเกษตรของไทย ในด้านการเพาะปลูกนั้นในสมัยอดีตเกษตรกรมักนิยมทำการเกษตรแบบปลูกพืชชนิดเดียว

(Monoculture) กันอย่างแพร่หลายเนื่องจากเป็นวิธีการเพาะปลูกที่จัดการง่าย สะดวกและสามารถดูแลเป็นบริเวณกว้าง โดยการปลูกพืชชนิดเดียวนั้นหมายถึงการปลูกพืชพันธุ์เดียวในบริเวณกว้าง ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้โดยเฉพาะเกษตรกรผู้มีเนื้อที่ในการทำเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่อมาเกษตรกรได้ประสบกับปัญหาในการปลูกพืชชนิดเดียวโดยส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืชหรือโรคพืชลงทำลายโดยสามารถก่อความเสียหายได้อย่างรวดเร็วทั้งแปลงปัญหาสภาพดินที่เสื่อมโทรมลงไป ปัญหาค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการเพิ่มปริมาณสารเคมี ปุ๋ยเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชและเพื่อบำรุงแร่ธาตุในดิน รวมไปถึงปัญหามลพิษที่ล้นตลาดอันเป็นเหตุให้ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา เป็นต้น

ซึ่งจากการประสบกับปัญหาการทำเกษตรแบบปลูกพืชชนิดเดียวของเกษตรกรไทยนี้ ต่อมาได้มีการคิดค้นและพัฒนารูปแบบการทำเกษตรโดยใช้ภูมิปัญญาทางด้านเกษตรกรรมเพื่อให้สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป จนเกิดเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน (Sustainable agriculture) หรือเกษตรเชิงนิเวศ (Ecological Farming) ขึ้นซึ่งหมายความถึงการปลูกพืชด้วยสายพันธุ์ที่หลากหลายหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามฤดูกาลที่เหมาะสมอันจะช่วยส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพราะพืชแต่ละสายพันธุ์ต้องการแร่ธาตุและสารอาหารจากดินที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผืนดินได้พักและปรับตัวเพื่อฟื้นฟูแร่ธาตุในดินตามธรรมชาติ โดยภายหลังต่อมาพบว่ามีความสนใจในการทำ

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561

วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เกษตรกรรมแบบยั่งยืนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากการที่ภาครัฐได้ส่งเสริมและ สนับสนุนให้เกษตรกรเห็นถึงผลดีทั้งในระยะสั้น และระยะยาวจากการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยเฉพาะ การปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ เกษตรกรรมของตน

กระนั้นก็ตามจากประเด็นดังกล่าวนี้เป็นที่ น่าสนใจว่าการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ เกษตรกรรมนั้นเกิดคุณประโยชน์ต่อเกษตรกรใน ระยะสั้นและระยะยาวอย่างไรบ้าง และการปลูก พืชหมุนเวียนในแต่ละพื้นที่นั้นพบปัจจัยใดที่เป็น อุปสรรคสำคัญอันอาจส่งผลให้เกษตรกรไม่ สามารถปลูกพืชด้วยวิธีการดังกล่าวได้ซึ่งอาจ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในการพึ่งพา ตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณประโยชน์ของการปลูกพืช หมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรม
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูก พืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรที่มี รายชื่อในข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของสำนักงาน เกษตรอำเภอบ้านดุง พ.ศ.2559 จำนวน 13 ตำบล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 20 ราย วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ ข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลและ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนครอบคลุมตาม วัตถุประสงค์แล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์

ประกอบกับแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย ต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำผลที่ได้มาทำการสรุป อภิปรายผลและนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

การปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการไม่ปลูกพืช ชนิดเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันติดต่อกันบน พื้นที่เดิม โดยจากการศึกษาพบว่าคุณประโยชน์ สำคัญของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ เกษตรกรรม ได้แก่

- 1) ป้องกันดินไม่ให้เสื่อมสภาพไปโดยเร็ว ช่วยฟื้นฟูดิน อนุรักษ์ดินและรักษาธาตุอาหารใน ดินให้สมดุล ช่วยหลีกเลี่ยงการระบาดของโรค และแมลงศัตรูพืช
- 2) ให้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เช่น ทำให้ผลผลิตไม่ล้นตลาด รวมทั้งช่วยเพิ่มและ กระจายรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ตลอดปี
- 3) ช่วยลดการใช้น้ำในฤดูแล้ง เช่น ปลูก พืชที่ใช้น้ำน้อยในฤดูแล้งและปลูกพืชที่ต้องการน้ำ มากในฤดูฝน

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการ ปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอ บ้านดุง จังหวัดอุดรธานีนั้น จากการศึกษาพบว่า

- 1) สภาพปัญหาดินเค็มน้ำเค็มในพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ หลากหลายชนิดพันธุ์ เช่น ตำบลบ้านชัย ตำบล บ้านดุง ตำบลโพนสูง ตำบลศรีสุทโธ และตำบล นาคำ โดยพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการแพร่กระจาย ของความเค็มจากนาเกลือลงสู่ลำห้วย ส่งผลให้น้ำ ข้าว พืชสวน พืชไร่ ได้รับความเสียหาย ผลผลิต แคร่และแกรนไม่เติบโตเท่าที่ควร เมื่อน้ำเค็มไหลไป ถึงพื้นที่ใดก็จะทำให้พื้นที่นั้นเค็มและไม่สามารถ ปลูกพืชได้

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561

วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพที่ 1 พื้นที่ทำนาเกลือสินเธาว์ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการรुक้าของน้ำเค็มดินเค็มในพื้นที่เกษตรกรรม

2) สภาพปัญหาน้ำแล้งฝนแล้งเป็นอุปสรรคทำให้ขาดแคลนน้ำที่จะนำมาใช้ในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดระยะเวลาของการเพาะปลูก เนื่องจากการที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้ปริมาณน้ำฝนในระบบชลประทานมีไม่เพียงพอ ประกอบกับปัญหาน้ำที่มีความเค็มจัดซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในลำห้วยเพื่อการเกษตร เช่น การปลูกผักหรือพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้

ภาพที่ 2 น้ำห้วยบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในสภาพแห้งขอด

3) เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ้านดุงส่วนหนึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์สำหรับที่จะนำมาใช้เพื่อการลงทุนในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี เนื่องจากการปลูกพืชหมุนเวียนนั้นต้องใช้เวลาเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ อาทิ การจ้างไถปรับหน้าดิน การซื้อเมล็ดพันธุ์พืช การจ้างแรงงาน เป็นต้น ดังนั้นเมื่อเสร็จสิ้นฤดูการเก็บเกี่ยวจนข้าวเกษตรกรเหล่านี้จึงมักปล่อยทิ้งพื้นที่นาให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า และรอปรับหน้าดินเพื่อปลูกข้าวในฤดูกาลทำนาในรอบถัดไป

4) ปัญหาการขาดแคลนกำลังคน แรงงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งในการปลูกพืชหมุนเวียนพื้นที่อำเภอบ้านดุง ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประชาชน/เกษตรกรประสบกับปัญหาเรื่องการเพาะปลูกในพื้นที่น้ำเค็ม เนื่องจากไม่ได้ผลผลิต หรือผลผลิตที่ได้แคระแกรน ขายไม่ได้ราคา ประชาชน/เกษตรกรส่วนหนึ่งจึงเลิกทำนาข้าวและเลิกปลูกพืชผลทางการเกษตรตามฤดูกาล อาทิ ผักกาด ผักคะน้า ผักชี ผักบุ้ง ข้าวโพด แตงกวา ฯลฯ และหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปทั้งในเขตพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีและในพื้นที่ต่างจังหวัด

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจุบันประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านดุงที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ส่วนใหญ่เลิกประกอบอาชีพทำนาข้าว ทำสวนทำไร่และเลิกปลูกพืชผลทางการเกษตรต่างๆ โดยหันมาประกอบอาชีพอื่นๆ อาทิ อาชีพรับจ้าง รับราชการ รวมทั้งประกอบธุรกิจส่วนตัวซึ่งกระจายตัวไปทั้งในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และในต่างจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานครฯ

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561

วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สรุปและอภิปรายผล

ผลที่ได้การศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณประโยชน์สำคัญของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรม

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่สำคัญของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งพบว่าช่วยป้องกันดินไม่ให้เสื่อมสภาพไปโดยเร็ว ช่วยฟื้นฟูดิน อนุรักษ์ดินและรักษาธาตุอาหารในดินให้สมดุลและช่วยหลีกเลี่ยงการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชขึ้น ผลการศึกษาที่ได้นี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุทธกานต์ ใจกาวิล และคณะ (2557: 416) ที่พบว่าการปลูกพืชหมุนเวียนช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุและปริมาณโพแทสเซียมในดิน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิเชษฐ์ มุลปา (2556) ที่พบว่านิเวศวิทยาดินของระบบพืชหมุนเวียนมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิต และดินมีสภาวะที่เหมาะสมต่อสัดส่วนของปริมาณอาหารแร่ธาตุต่าง ๆ ในสารละลายดิน

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่เกษตรกรรมอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีซึ่งพบว่าสภาพปัญหาดินเค็มน้ำเค็มในพื้นที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้หลากหลายชนิดพันธุ์ สภาพปัญหาน้ำแล้งฝนแล้งเป็นอุปสรรคทำให้ขาดแคลนน้ำที่จะนำมาใช้ในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดระยะเวลาของการ

เพาะปลูกนั้น ผลการศึกษาที่ได้นี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพ็ญภา ปาละปิ่น (2560) ที่พบว่าปัญหาผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็มอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ทางด้านเศรษฐกิจคือ เกษตรกรไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชผักพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ อาทิ ข้าว อ้อย ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และ/หรือทำการเพาะปลูกแล้วแต่ได้ผลผลิตไม่ดีทำให้สูญเสียรายได้ สูญเสียโอกาสในการประกอบอาชีพเสริมจากการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ ทั้งในและนอกฤดูทำนา เนื่องจากประสบกับปัญหาผลผลิตแคะแกรนเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่และหรือล้มตาย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2560) ที่พบว่าปัญหาการรुक้าของน้ำเค็มจากการผลิตนาเกลือสินเธาว์ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมคือดินเสื่อมคุณภาพ น้ำในคูคลองที่ใกล้กับพื้นที่นาเกลือไม่สามารถใช้ประโยชน์ให้กับการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการเพาะปลูกพืชเลี้ยงชีพได้

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบอุปสรรคในการปลูกพืชหมุนเวียน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนกำลังคน แรงงานในภาคการเกษตรเนื่องจากประสบกับปัญหาการเพาะปลูกในพื้นที่น้ำเค็ม ผลผลิตขายไม่ได้ราคา ประชาชนส่วนหนึ่งจึงหันไปประกอบอาชีพอื่นและกระจายตัวย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้นี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพ็ญภา ปาละปิ่น (2560) ที่พบว่าปัญหาผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็มอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน เกิดการย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนที่อยู่อาศัยไปอยู่ในพื้นที่อื่น อีกทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประกาย โภชนกิจ (2538) ที่พบว่า

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561

วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานภาคเกษตรคือรายได้นอกภาคเกษตร หากรายได้นอกภาคเกษตรจากการประกอบอาชีพร่อนนอกจากการประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตรต่ำก็จะมี การเคลื่อนย้ายแรงงานมาก โดยผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานจะเคลื่อนย้ายแรงงานที่ถาวรและเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ยาวนาน เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

1. หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีได้ตระหนักเห็นถึงคุณประโยชน์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวของการปลูกพืชหมุนเวียน อาทิ จัดโครงการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนให้แก่เกษตรกร เป็นต้น

2. หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนงบประมาณ อาทิ ปล่ยยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกรเพื่อจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี ซึ่งถือเป็นการลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมอีกทางหนึ่ง

3. ทุกภาคส่วน ประกอบด้วย หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกันกรณีปัญหาน้ำเค็มดินเค็มในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

ทินกร ดารารัตนศิลป์. (2517). การวิเคราะห์เพื่อการหาระบบการปลูกพืชหมุนเวียนที่เหมาะสมในอำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี, อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประกาย โภชนกิจ. (2538). การปรับตัวของแรงงานภาคเกษตรต่อสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ ภาคอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (พัฒนาแรงงานและสวัสดิการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิเชษฐ์ มุลปา. (2556). ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและนิเวศวิทยาของระบบพืชหมุนเวียน: กรณีศึกษาระบบการผลิตข้าวข้าวโพดและมันฝรั่ง ในบ้านหลวง ตำบลโหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เพ็ญญา ปาละปิ่น. (2560). การศึกษาปัญหาผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็มในมิติทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ของอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561
วันที่ 15 กันยายน 2561

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2560). การพัฒนาสังคม
แห่งความสุขตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนา
ข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ได้รับ
ทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ.

วรทัศน์ วัชรวสี. (2533). ประชาชาติอาเซียน.
โอเอส.พรินติ้ง เฮ้าส์. หน้า. 148.
สุทธกานต์ ใจกาวิล, พิชญ์นันท์ กังแฮ, อภิวัฒน์
หาญธนพงศ์และศิลาวัน จันทรบุดร. (2557).
ผลของการปลูกพืชหมุนเวียนต่อความอุดม
สมบูรณ์ของดินและผลผลิตข้าวนา
ชั้นบันได. วารสารแก่นเกษตร 42 ฉบับ
พิเศษ 2.